

Trumpismul ca reacție iliberală la globalizare

Constantin ILAȘ

Abstract: *We are witnessing an attack against political modernity. Collective identity values such as faith, dignity, the meaning of life, and the traditional values of family and nation — which should remain exclusively within private life — are being brought into the public sphere. This attack is called de-secularization, and it has occurred before in history under the name of political religions such as Nazism, fascism, and communism. Trumpism and MAGA, as well as other populist, sovereigntist, illiberal movements, are forms of fascism and authoritarianism. The hallmark of fascist movements is the identification of enemies of the group, community, class, race, or nation. For MAGA, Woke ideology is such an enemy, presented as a threat in Donald Trump's electoral campaign.*

Keywords: *liberal-democracy, de-secular, Trumpism, fascism, MAGA, woke*

Aderența din ce în ce mai scăzută a electoratelor (măsurată prin prezența redusă la scrutine și implicit prin diminuarea legitimității politice) la retorica politică clasică, vizând distincția ideologică „stânga-dreapta” cu privire bunăstarea și ameliorarea condițiilor economice, a determinat elitele politice la o schimbare a retoricii în direcția a ceea ce este din ce în ce mai des numit cu expresiile „conflict civilizațional”, „război cultural”, credință, demnitate, identitate, valori tradiționale, sens. Dacă ar fi să folosesc o imagine emblematică aş spune că asistăm, în opinia mea, în contemporaneitatea recentă la o agresiune a lui Sancho Panza împotriva lui Don Quijote: în numele valorilor tradiționale este atacată modernitatea politică și democrația liberală.

Valori tradiționale versus democrația liberală

Cine este Don Quijote? Personajul lui Cervantes este afectat de o ambiguitate esențială: deși acționează în lume ca un prim modern, adică își manifestă autonomia și este auto-emancipator întrucât își ia viața în propriile mâini și „se creează pe sine în sânul istoriei”, el face aceasta înarmat cu un ideal sau cel puțin cu un model prin care ar vrea să restaureze sau să reinstaureze o ipotetică nobilă Vârstă de Aur, pierdută, a idealurilor cavaleștești. Don Quijote ar fi așadar, pe de o parte, un reacționar conservator, pentru că fiind nemulțumit de banalitatea, degradarea și decăderea lumii prezente, reprezentată de Sancho Panza, vrea s-o transforme, s-o schimbe. Pe de altă parte, ar fi un

activist utopic progresist întrucât acționează în lume conform unui proiect propriu, așadar în cel mai modern mod cu putință: vrea să reînvie noblețea raporturilor dintre oameni pe măsura unor pur imaginate idealuri cavalierești retrograde și astfel să revoluționeze sau cel puțin să reformeze și să amelioreze lumea. Don Quijote este, în opinia mea, prima figură prin excelență modernă și dintr-un alt motiv: scutierului său, Sancho Panza, nu i se mai promite nici o lume de dincolo în care ar trebui să creadă înfricoșat de vreo pedeapsă și putere divină, ci ar trebui să fie sedus doar prin exemplul personal al lui Don Quijote, adică să fie încredințat și convins doar de autoritatea frumuseții și binelui instaurate în/ca lume. Astfel, lumea „așa cum ar trebui să fie” a cavalerului rătăcitor va deveni intrinsec nu numai o promisiune împlinită, ci și răsplată și recompensă prin sine însăși, dacă, desigur, fiecare va urma modelul eroic de conduită a lui Don Quijote.

Cine este Sancho Panza? Realitatea sau lumea tradițională a cărui reprezentant este scutierul nu este mai puțin un construct al raporturilor interpersonale însă este un construct al acumulării îndelungate a experienței ca tradiție care filtrează, „discerne” și selectează doar ceea ce poate fi încorporat optim ca libertate concretă a vieții cotidiene pentru toți. Sancho Panza ar fi reprezentantul simbolic al unui conservatorism pentru care valorile, identitatea, demnitatea și sensul care conferă stabilitate și siguranță unei comunități în întregul ei sunt de preferat experimentelor excentrice ale libertății individuale.

În ce constă atacul la modernitatea politică? În timp ce Don Quijote îl invită pe Sancho Panza să-i urmeze exemplul propriu fără a-l obliga însă la nimic, Sancho Panza vrea constant să-l readucă pe Quijote cu picioarele pe pământ denunțându-i și sancționându-i credințele drept fantasme și halucinații periculoase: uriașii sunt mori de vânt, Dulcinea del Tobosso este doar o țărancă, armatele sunt doar turme de oi, etc.,. Cu alte cuvinte, Sancho Panza îi impune lui Quijote în ce anume să creadă și cum trebuie să se conducă pe sine. Din acest motiv, cel mai semnificativ aspect al personajului Don Quijote ca model al modernității politice îl reprezintă tocmai reliefaarea caracterului subiectiv, privat, idiosincratic, unic, nenegociabil, inamovibil și irevocabil al identității de sine. În acest sens înțelegem de ce luciditatea recăpătată la sfârșit de personajul central este însoțită de cea mai cruntă depresie și lipsă de sens, adică lipsă de valoare a existenței sale: nu mai are niciun motiv să trăiască. Altfel spus, identitatea de sine nu este și nu poate fi în niciun fel un bun public, tranzacțional, ci doar unul exclusiv privat și subiectiv. Mai este nevoie oare să amintim de eșecul creării „Omului Nou” de către fasciști, naziști, legionari, bolșevici și comuniști?

Practic nu se poate impune printr-o politică publică ce anume ar trebui să creadă un om despre sine sau cum ar trebui să-și înțeleagă viața.

De-secularizarea și noile religii politice

Acest atac a lui Sancho Panza la Don Quijote vorbește despre trădarea și încălcarea unui principiu fundamental al modernității politice și anume secularizarea. Am putea numi această tendință de reactivare politică a electoratului prin teme identitar-culturale pentru redobândirea legitimității a elitelor politice cu termenul de *de-secularizare*. Inițial, secularizarea rezultată în urma războaielor religioase dintre catolici și protestanți a însemnat retragerea statului din chestiunile religioase care, în consecință, au fost rezervate sferei vieții private a individului. Secularizarea a dobândit mai târziu un caracter universal prin instituirea Declarației Universale a Drepturilor Omului prin drepturile libertăților de credință, de conștiință, de expresie și dreptul la libertatea opiniei. Dacă nu știe nimeni ce vrea Dumnezeu de la noi și dacă, în consecință, nu avem acces la o autoritate supremă obiectivă atunci nici nu se poate legitima în mod absolut o manieră obiectivă, unică în care ar trebui să ne trăim viața sau să ne înțelegem pe noi înșine. Nimeni, și cu atât mai puțin statul, nu are dreptul de a-i impune altcuiva cum trebuie să-și înțeleagă sau să-și trăiască viața.

Or, tocmai aceasta se petrece astăzi prin ceea ce numim *de-secularizare*: sunt aduse în mod agresiv în atenția opiniei publice dar și pe agenda politicii, ca fiind prioritare, urgente și care ar necesita în consecință o soluționare politică, aspectele care țin de identitatea și înțelegerea de sine, exclusiv private, a valorilor, a credințelor, a felului în care înțeleg oamenii să-și trăiască viața. Dar secularizarea afirmă că nu este în sarcina statului să dicteze, să dirijeze, să impună, să consacre sau să legitimeze drept oficială vreo credință în pofida alteia și nici să impună oamenilor felul ar trebui să-și trăiască viața și nici în ceea ce ar trebui să creadă. Sarcina statului este managementul neutru și gestionarea non-conflictuală a felului în care cred oamenii că trebuie să-și trăiască viața, adică să prevină conflictele între oameni care își înțeleg diferit valoarea sau sensul vieții. Statul și politica trebuie să se ocupe de strânsul gunoaielor, de impozite, străzi și iluminatul public și alte asemenea treburi publice, asupra cărora se poate ajunge la un acord și compromis rezonabil, nu să le spună oamenilor care este sensul vieții lor și nici că unele valori sunt mai valoroase decât altele și care dintre acestea ar trebui urmate cu urgență. Treaba statului și a politicii este să preserveze pacea socială, continuitatea, ordinea și stabilitatea vieții în comun.

În momente de criză economică și politică de-secularizarea a fost prin religiile politice (fascism, nazism, comunism) un fenomen de mobilizare și de înregimentare politică a maselor prin teme identitare precum cele de nație, rasă și clasă. Această mobilizare a condus la uriașele catastrofe umane precum cel de-al doilea război mondial, Holocaustul, Gulagul, genocid și alte masacre și atrocități întinse pe zeci de ani. Acest fenomen desemnat ca de-secularizare este răspândit acum la nivel global sub diverse alte nume: extremism, radicalizare, inclusiv cea islamistă, naționalism, suveranism, populism, izolaționism, antiglobalism, anti-woke, iliberalism. Ar fi poate prea mult să vorbim despre o re-proliferare a fascismelor? Toate aceste mișcări fac o propagandă agresivă prin teme identitare precum cele ale valorilor tradiționale ținând de familie, națiune, credință și demnitate care ar fi atacate, puse în pericol sau primejduind ființa pură a națiilor de cine știe ce dușmani globaliști inventați.

Ipoteza mea este că toate aceste mișcări reprezintă un fenomen de recul și de repliere autarhică a economiilor la nivel național față de crizele globale economice, amplificate apoi și de pandemia Covid 19. Sunt o reacție de apărare a națiunilor împotriva globalizării piețelor economice care chipurile ar amenința specificul și identitatea etnică, comunitară, națională, istorică, religioasă, ... etc.,. Ținta este, în cele din urmă, compromiterea și discreditarea modelului de guvernare democratic-liberal și transgresarea acestuia către tot felul de autocrații mai ascunse sau mai deschis asumate precum este modelul de democrație iliberală maghiar descris și chiar pus în practică de Viktor Orban. Sau modelul de democrație suverană rusă care permite alegerea unui președinte pe viață susținut de o elită politică și economică rapace care s-a transformat în oligarhie și se perpetuează la guvernare pentru a-și prezerva impunitatea și privilegiile dobândite ilicit prin exploatarea vulnerabilităților permise de o democratizare defectuoasă. Un fragment dintr-un interviu¹ cu Gleb Pavlovski, care a fost unul dintre oamenii-cheie ai lui Putin alături de Vladislav Surkov (creatorul expresiei „democrație suverană”²) este semnificativ pentru felul în care sunt portretizate ca dușmani și denunțate propagandistic regimurile democratic-liberale, capitalismul și piața liberă de către noile autocrații pentru a-și legitima impunitatea și puterea: „Putin este un om sovietic care n-a învățat nimic de pe urma prăbușirii Rusiei. A avut un mod foarte sovietic de a înțelege venirea capitalismului. Noi toți am fost învățați că sistemul capitalist este împărăția demagogilor, în spatele cărora se află marea finanță, iar în spatele acesteia, un aparat militar ce

¹ <https://www.criticatac.ro/viziunea-lui-putin-asupra-lumii-interviu-cu-gleb-pavlovski/>

² https://en.wikipedia.org/wiki/Sovereign_democracy

aspiră la controlul întregii lumi.” Adică regimurile democratic-liberale sunt denunțate propagandistic drept regimuri oligarhic elitiste în care o elită coruptă și decadentă ar uzurpa continuu controlul democratic al cetățenilor, al poporului asupra guvernării și puterii. Ironia este că, denunțând în acest fel democrațiile liberale, suveran-democratul Putin și iliberalul Viktor Orban au transformat guvernarea democratică într-o democrație de fațadă, de tip Potemkin, în care: liderul maxim și o oligarhie coruptă dețin toate pârghiile puterii, au concentrat și controlează puterea politică și partidele, controlează strict mass-media, au politizat și au slăbit independența justiției, propagă un naționalism agresiv și o retorică anti-UE și antioccidentală, au restrâns drepturile civile, au instituit politici anti-imigrație, și guvernează prin rețele clientelare și prin corupție sistemică. Adică în numele poporului și pentru popor au depozat poporul și cetățenii de controlul efectiv asupra puterii exercitat prin pluralism politic, mass-media independentă și printr-o justiție autonomă. Temele identitare (identitatea, familia, credința creștină, națiunea în pericol existențial) au fost folosite propagandistic, instrumentate, orchestrate diversionist și ca legitimare dar și ca distragere a atenției de la această deturnare și distorsionare a regimului politic democratic în direcție autocratică și dictatorială.

Globalizarea temelor de discurs împotriva globalizării

Acum, că globalizarea se petrece deja în fapt poate fi dovedit și prin două exemple recente, relativ conectate prin același eveniment și anume asasinatul lui Charlie Kirk: anularea și apoi reluarea emisiunii „Jimmy Kimmel live” și discursul³ de la momentul trimiterii în judecată a lui Călin Georgescu.

Primul eveniment descrie natura democratică a globalizării pentru că reluarea emisiunii de către Disney s-ar fi petrecut, conform zvonurilor, din cauza anulării la nivel global a milioane de abonamente pentru platforma de streaming care ar fi provocat companiei Disney pierderi de 4 miliarde de dolari.

Al doilea eveniment ne vorbește despre *globalizarea temelor de discurs împotriva globalizării*. Aceasta este prezentată drept globalism adică încercarea de a impune o conducere politică unică la nivel mondial în dauna suveranității națiunilor și popoarelor. În acest discurs fostul candidat prezidențial se prezintă pe sine, printr-o comparație cu Charlie Kirk, ca erou al libertății de exprimare, ca martir a al credinței și a lui Hristos și nu doar al națiunii americane, ci al întregii

³ <https://www.youtube.com/watch?v=tHGev3HIGc>

lumi. Ca Erou care luptă pentru poporul și națiunea sa împotriva unei oligarhii globalist-soroșiste (expresia a fost folosită de 6 ori) și a ideologiei sale globaliste. Această ideologie este caracterizată drept o ideologie „a urii față de adevăr, față de om, față de libertatea de conștiință, de exprimare și față de Dumnezeu”, care „înlocuiește argumentul cu teroarea și glonțul”, „care instrumentalizează justiția ca un glonț împotriva lui prin intermediul slugilor ei de la București, o clică de combinatori dâmbovițeni”; o ideologie care alimentează „frica împachetată însă în ambalajul frumos al plăcerilor dezumanizante promovate global prin care se dorește ruperea rădăcinilor sănătoase (a valorilor tradiționale) ale sufletului”. Scopurile luptei eroice și a martiriului? Citez: „ (...) a reda poporului român țara înapoi, a reda înapoi România românilor, națiunea liberă suverană și demnă, fericită, prosperă, centru al deciziilor europene nu o periferie a slugilor, reînstăpânirea asupra resurselor, a pământului, a destinului, restabilirea măreției pierdute a României, reforma morală, o Românie nouă”, eventual ca „Soarele sfânt de pe cer”, restabilirea democrației autentice uzurpate, luată din mâinile poporului de către „clica oligarhică de combinatori dâmbovițeni, a ridica steagul democrației și a libertății, trezirea la luptă”. Prezentarea acestor țeluri a fost încheiat de fiecare dată apoteotic, megalomane și pompos în cheia clasic populistă prin diviziunea explicit antagonizantă și polarizantă între „EI”, adică elita oligarhică globalist soroșistă și a slugilor locale ale acesteia, și „NOI”, adică poporul, națiunea demnă, unită, trezită, curajoasă, solidară, loială, netrădătoare, iubitoare de adevăr și libertate: „Ei știu că vreau și că pot face asta!”. Am citat relativ pe larg pentru a evidenția faptul că temele de discurs anti-globalizare sunt de asemenea globalizate și deopotrivă pot fi recunoscute ușor și temele identitare vehiculate. Cu atât mai mult cu cât trimiterea la Trump este explicită în discursul lui Georgescu. Acesta din urmă manifestă, la fel ca Trump, toate trăsăturile liderului populist anti-sistem, mimând o situație majestuoasă deasupra corupției și mizeriei politice dar care captează, catalizează și capitalizează resentimentele și frustrarea acumulate în timp față de o elită politică coruptă de către o majoritate tăcută a cetățenilor care se simt neglijăți, excluși și invizibili din proiectele clasei politice și care vorbește în numele lor exprimându-le furia și frustrarea.

Trăsăturile fasciste ale mișcării MAGA

Mișcarea *Make America Great Again* a câștigat alegerile prezidențiale din SUA în special cu discursuri adresate acelei părți din populație afectată cel mai mult de globalizare: Middle America sau Bible Belt, adică electoratul alb, heterosexual, preponderent masculin, creștin, rural, tradiționalist, conservator, sceptic față de elite, cu nivel de educație mediu. Pentru acest tip de

electorat globalizarea a venit cu impactul pierderii locurilor de muncă din cauza externalizării producției industriale în țări în care costurile cu forța de muncă sunt mai reduse și cu impactul, vizibil cotidian, al imigrației legale și ilegale, pentru a menționa doar două din cele mai importante aspecte ale consecințelor globalizării. Acestea au avut drept efect demoralizarea, dezorientarea și debusolarea la nivel de masă prin colapsul stimei și imaginii de sine, adică a rolului și locului în lume la nivel individual și colectiv. Nemaivorbind și despre colapsul speranței în viitor, cu atât mai mult cu cât s-a mai vehiculat și ideea „sfârșitului istoriei” prin instituirea pieței libere și a democrației liberale drept scopuri ultime ale dezvoltării lumii. În plus, acest electorat a mai suferit și o presiune pentru auto-învinovățire forțată, prin așa numita ideologie globalistă woke, care a culpabilizat și demonizat electoratul pentru vini istorice, din trecut, precum rasismul și sclavia populației de culoare, colonialismul și exploatarea, xenofobia, persecuțiile homosexualilor, într-un cuvânt, pentru toate discriminările, excluderile, dominațiile, exploatările, oprimările pe care le-au suferit de-a lungul timpului diverse minorități persecutate de o majoritate.

MAGA prezintă toate trăsăturile populiste solidare sau chiar flagrante în similaritate cu fascismele: inventarea unor dușmani externi și interni care printr-o conspirație subterană, ocultă și multiramificată amenință și atentează clipă de clipă la ființa pură a nației și vrea să corupă, să îmbolnăvească, să debilitaze poporul ca să-i uzurpe puterea și să-l înrobească; inventarea și amplificarea unor crize artificiale pe care le întrețin deliberat ca stare de criză permanentă care să inoculeze prin frică sentimentul stării de asediu; antielitism (față de establishmentul politic, corporații multinaționale, universități, mass-media, Hollywood, intelectuali și influenceri) pentru că elitele sunt considerate trădătoare pe plan intern în conspirație cu inamicii externi; prezența unui lider salvator, carismatic, providențial, anti-sistem, mai presus de corupția și decadența elitelor politice, călare pe un cal alb, capabil să restaureze și să reinstaureze într-un viitor cât mai apropiat, pe căi numai de el cunoscute, dar esențial ne- sau anti-democratice, și oferind speranța și promisiunea Vârstei de Aur, a fostei măreții și să redobândească unitatea și puritatea spirituală a poporului printr-o renaștere miraculos mistică; utilizarea intensivă noilor tehnologii de comunicare, a mass-mediei tradiționale dar și a social-media (Facebook, X (fost Twitter), TikTok, Instagram, Youtube, Telegram, Truth-Social, WhatsApp, AI-uri) pentru propagarea tuturor celor de mai sus cu scopul de a mobiliza și capitaliza electoral și politic masele cu scopul de a ajunge la putere.

Calificarea lui Charlie Kirk drept erou al libertății de exprimare și totodată martir al credinței creștine nu este aleatorie. Dreptul la libertatea de expresie și libertatea de opinie reprezintă deopotrivă maxima forță a regimurilor democratic-liberale dar și vulnerabilitatea exploatată de către mișcarea MAGA, precum și de către celelalte orientări „suveraniste” din occident, pentru o propagandă agresivă prin care a creat, a inventat curente de opinie dominante și consensuri artificial întreținute cu privire la amenințările, pericolele și dușmanii electoratului mai sus amintit. Pe lângă ceilalți „țapi ispășitori” demonizați și stigmatizați drept dușmani și inamici ai electoratului Middle America, a cărui erou antisistem și luptător este Donald Trump, precum corporațiile și lăcomia lor pentru profit cu orice preț sau Partidul Democrat, calificat drept progresist, globalist și agent al Deep State, ei bine, și ideologia woke a fost caracterizată, și nu numai în discursurile electorale, ca ideologie corporatist-globalistă care atacă libertatea de exprimare și ca pericol pentru valorile tradiționale și creștine. Cu alte cuvinte, woke a fost instituită și portretizată ca dușman intern generat de regimul democratic liberal ca aberație a libertății individuale excesive care ar trebui corectată.

Woke ca ideologie

Dar ce înseamnă de fapt Woke?

Woke se autoprezintă ca fiind o ideologie reparatorie în sensul apărării minorităților, de oricare tip ar fi acestea, a marginalilor și exclușilor împotriva tiraniei majorității. În opinia mea, sursele ideologiei woke sunt deopotrivă marxiste și nietzscheene în măsura în care critica marxistă a religiei, pe filieră Feuerbach, drept „opiu pentru popor” înseamnă și este echivalentă și solidară, în termenii lui Nietzsche, cu „moartea lui Dumnezeu”, adică recunoașterea valorilor supreme ca fiind doar omenești, mult prea omenești. Or, aceasta înseamnă a admite faptul că puterea și dominația, nicidecum adevărul, reprezintă temeiul existenței configurațiilor simbolice și culturale de la care pornind se constituie prin socializare înțelegerea de sine, adică identitatea fiecăruia dintre noi. Cu alte cuvinte, identitatea de sine ar fi un mijloc de control subversiv aflat în slujba celor puternici și este așadar o rezultată a unei hegemonii culturale, a unei dominații simbolice. Această dominație nu trebuie doar denunțată și criticată în plan teoretic, ci trebuie să-i fie eliminate sistematic consecințele concretizate, obiectivate în cuvinte, atitudini, habitusuri, concepte, conduite, credințe, reificate în norme și instituții. Gramsci, Adorno, Horkheimer, Marcuse, Fromm, Foucault, Derrida, Baudrillard, Rorty – fiecare dintre aceștia critică, fie în numele iluminist al autonomiei, emancipării și creației libere de sine, fie în numele luptei de clasă și a emancipării

proletariatului, instituțiile, discursurile și conceptele dominante, logocentrismele, falocentrismele, teo-teleo-logo-centrismele ca fiind instrumente ale puterii destinate controlului și dominării, care oprează, oprimă tocmai prin forjarea seducătoare a acelor identități de sine care servesc, fără să știe, puterea. Sarcina woke este să trezească cu privire la realitatea omniprezentă a puterii pentru a înțelege că există diferențe, minorități, marginali, a-„normali” care sunt stigmatizați, excluși, discriminați, oprimați, defavorizați de către hegemoniile, nu numai simbolice, dominante. Această tiranie a majorității care hotărăște, nejustificat de nimic, ce este normal și ce nu, deturnând atenția de la dominație, trebuie criticată și eliminată pentru a realiza o reală justiție socială: a lăsa diferențele să se manifeste în libertatea lor de a fi diferite.

Portretul „dușmanului” woke ca legitimare electorală a trumpismului

Ce înseamnă WOKE pentru MAGA, adică cum este portretizată WOKE de către mișcarea MAGA? Woke anulează total viitorul: woke este atee în măsura în care recunoaște că nu există o Putere Superioară care ne supraveghează și care ar fi imprimat un scop immanent în însăși devenirea lumii și ar autoriza suprem o manieră obiectivă unică de a-ți trăi existența. Woke anulează libertatea de exprimare prin cenzura exercitată de *politically correctness*. Drept consecință, dacă woke ne interzice cuvintele atunci, implicit prin aceasta, își exercită cenzura asupra gândirii otrăvind mintea și blocând cercetarea neîngrădită a adevărului, stânjenind totodată naturalețea și firescul unor exprimări sau raporturi interpersonale libere. Woke aneantizează și trecutul în măsura în care învinovățește acum de cruzimi precum sclavia, tortura, genocidul săvârșite de colonialismele sălbatice anulând prin *cancel culture*, prin boicot, opere de artă, opere literare, autori, statui, simboluri, eroi întemeietori. Woke pervertește prezentul prin ideile de incluziune și prin permisiunea neîngrădită pentru imigranți. De asemenea, Woke privează de viitor pentru că: permite femeilor avortul în orice lună ar dori acestea, pervertește mintea copiilor prin otrăvirea educației cu ideologie LGBTQ+, permite și încurajează tratamente hormonale și operații de schimbare de sex. În plus, Woke este un constructivism radical care dizolvă orice identitate de sine pentru că afirmă că nu există o esență, o natură deja dată a sinelui, ci acesta este doar o narațiune sau o intersecție de narațiuni multiple, flotante și auto-flotante pe care ni le spunem nouă înșine și care pot fi schimbate după bunul plac. Woke permite așadar confuzia genurilor care proliferază în număr nelimitat prin arbitraritatea libertății neîngrădite a înțelegerii de sine după bunul plac inducând dezordine în ordinea naturală a societății. Woke este un neo-marxism care atacă și esența capitalismului: raportul de dominare din lupta de clasă a fost reproiectat de la raportul dintre

deținătorii mijloacelor de producție și clasa muncitoare la alte relații sociale pe care le concepe ca raporturi de dominare: ca luptă rasială – între albi și minoritățile de culoare, asiatici, hispanici; ca luptă sexuală – heterosexuali și homosexuali, transgenderi; ca luptă între genuri – bărbat, femeie și alte genuri; ca luptă religioasă – creștini și islam, mozaic, hiduși, budhiști, etc;

În loc de concluzie: Fascismul sau termenul adecvat pentru populisme, suveranisme, extremism, ultra-naționalisme, trumpism și alte iliberalisme recente

Putem constata că SUA din autoritate, garant, model și standard al modelului de guvernare democratic liberal a reușit prin trumpism și MAGA să se autodiscrediteze ea însăși pe plan mondial. Însă chiar și prin această autocompromitere SUA își păstrează într-o oarecare măsură hegemonia culturală și simbolică prin setarea temelor de propagandă anti-globalizare la concurență cu propaganda rusă.

Există, cred, o solidaritate de fond între toate mișcările naționaliste, suveraniste, populiste, iliberale și ea poate fi regăsită ca trăsătură comună în căutarea și *identificarea dușmanului* grupului, comunității sau a națiunii. Dacă socialismul ca ideologie este modelat de ideea de egalitate iar liberalismul este ghidat de ideea de libertate, fascismul sau fascismele reprezintă un fenomen politic cameleonic, histrionic prin aceea că instrumentează pliindu-se, atunci când nu le inventează de-a dreptul, pe orice polarități sau antagonisme potențiale existente la nivelul societății, identificând de fiecare dată dușmanul și amenințarea împotriva căreia întreaga societate ar trebui să se mobilizeze. Or, atunci când, în urma recesiunii economice din 2008 și apoi a pandemiei, în fiecare țară a crescut numărul de cetățeni care cred că sunt neglijăți sau ignorați de clasa politică și devine o majoritate frustrată și resentimentară atunci putem fi siguri că democrația devine instabilă iar lumea începe să caute un lider anti-sistem, din afara politicii, care le exprimă furia și le oferă speranța și promisiunea că luptă cineva pentru ei. Nimic mai simplu pentru un astfel de lider decât să identifice populist dușmani și țapi ispășitori demni de a fi sacrificați, linșați, uciși în efigie pentru a da satisfacție mulțimilor și pentru a le capitaliza pe acestea din urmă mai întâi electoral și apoi politic pentru a ajunge la putere. Și putem constata cu ochiul liber câți „dușmani” bântuie și proliferază în opinia publică peste tot în lume: neo-marxismul, woke, lgbtq+, transgenderii, corporațiile globaliste, străinii, UE, NATO, SUA, deep-state, statul paralel, elitele politice corupte, decadente, pedofilie, regimul democratic-liberal, ucrainenii care fură apa Dunării și vând cereale contaminate la prețuri care ruinează agricultorii autohtoni, refugiații,

imigranții care ne iau locurile de muncă,..., etc.,. Instituirea unui război permanent și crearea sentimentului stării de asediu sunt specifice tiraniilor în genere și mai ales fascismului.

Platon a spus că „tiranul stârnește neconținut războaie pentru ca poporul să resimtă nevoia de a avea cârmuitor”⁴. Temele identității, a demnității naționale, a valorilor tradiționale sunt exploatare de noile fascisme ca teme puternice de captare și mobilizare emoțională și afectivă a maselor. Folosirea algoritmilor noilor mijloace social-media de comunicare în masă se potrivește perfect cu intențiile noilor mișcări de captare și capitalizare a atenției în favoarea lor. Aceasta s-a mai petrecut în istoria umanității cu numele de fascism, nazism, legionarism. Cred că trebuie să avem curajul de a le numi și pe acestea noi cu termenul de *fascism*.

BIBLIOGRAFIE

Cărți

APPLEBAUM, Anne, *Axa Autocrațiilor, Corupție, Control, Propagandă: Cum se sprijină reciproc dictatorii pentru a-și păstra puterea*, trad. Silvia Palade, Ed. Litera, București, 2025.

BONNAMY, Jean-Loup, *Occidentul Debusolat*, trad. Teodor Baconschi, Ed. Spandugino, București, 2025.

BOTTONI, Stefano, „Geniul” Panoniei, *Proiectul Orban și amenințarea iliberală*, trad. Andrei Dosa, Ed. Humanitas, București, 2024.

BRAUNSTEIN, Jean-Francois, *Religia Woke, Cum a căzut occidentul unei mișcări iraționale*, trad. Emanuela Jalbă-Șoimaru, Ed. Humanitas, București, 2024.

FUKUYAMA, Francis, *Identitate: Nevoia de demnitate și politica resentimentului*, trad. Irina Manea, Ed. Humanitas, București, 2022.

PLATON, *Republica*, Opere V, trad. Andrei Cornea, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

SNYDER, Timothy, *Despre tiranie, Douăzeci de lecții ale secolului XX*, trad. Smaranda Câmpeanu, Ed. Trei, București, 2018.

SNYDER, Timothy, *Drumul spre nelibertate, Rusia Europa America*, trad. Ciprian Șiulea, Ed. Trei, București, 2021.

⁴ Platon, *Republica*, 566e, p. 377, în Platon, Opere V, trad. Andrei Cornea, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986

ZAKARIA, Fareed, *Viitorul Libertății, Democrația iliberală în Statele Unite ale Americii și în lume*, trad. Doris Mironescu, Ed. Polirom, Iași, 2021.